

הכינוס הארצי ה-4 לשימור מורשת התרבות

20 בנובמבר 2018
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
קול קורא

הכינוס הארצי לשימור מורשת התרבות נוסד בשנת 2010, והוא מתקיים משנת 2012 אחת לשנתיים. מטרתו לקדם את שיח השימור בישראל, לחשוף את העשייה ואת החידושים בתחומי השימור בארץ ובעולם, לשתף בידע ובניסיון הנרכש וליצור הזדמנות להידוק שיתופי פעולה בתחום שימור מורשת התרבות בארץ.

ועדת הכינוס מזמינה את העוסקים בשימור מורשת התרבות: חוקרים, משמרים, אוצרים, ארכיונאים, אדריכלים, מתכננים ובעלי עניין להגיש תקצירים להרצאות, לפוסטרים ולדיוני 'שולחן עגול', המתאימים לנושאי הכינוס.

הרצאות – יש להגיש תקציר של ההצעה עד 300 מילה. מגישים שהצעתם תתקבל יגישו מאמר בהיקף של עד 3,000 מילה בלוח זמנים נתון.

פוסטרים – יש להגיש הצעה הכוללת התחייבות להפקה עצמית של הפוסטר על פי הנחיות הוועדה המארגנת. הפוסטר יוצג ביום הכינוס.

דיונים – 'שולחן עגול' – יש להגיש הצעה הכוללת התחייבות להיערכות מלאה לקיומו של הדיון המוצע ולהגיש סיכום של הדיון כתוצר של הכינוס.

חוברת תקצירים תימסר למשתתפים ביום הכינוס. מאמרים נבחרים, פוסטרים וסיכומי דיונים יפורסמו לאחריו.

נותרת הכינוס:

תרבות שימור המורשת

שימור מורשת הוא נושא המונח לפתחן של חברות, קהילות ופרטים באשר הם. מניעי השימור, מושאי השימור ודרכי הפעולה בשימור, הם תלויי מקום והקשרים תרבותיים. העיסוק בשימור של נכסי התרבות ובערכי מורשת בישראל הפך בעשורים האחרונים לנחלתם של אנשי מקצוע מתחומי ידע מגוונים, ותוצאותיו לנחלת הציבור. במציאות זו מתעצבת תרבות שימור.

תרבות השימור, המתבססת בקרב קהילות מקצועיות, יוצרת נורמות התנהלות ודפוסי פעילות, תקנים (סטנדרטים) מקצועיים ושיח תאורטי, ומקדמת את תמיכת הציבור בהישגי השימור של נכסי המורשת ואת הנאתו מהם. הכרת מורשת התרבות והוקרתה, ושימור נכסיה כדרך ארץ, מציבות את הנושא כמרכיב ב-DNA התרבותי. בכינוס זה נבקש לבחון בהקשרים מגוונים את תרבות השימור המתפתחת בישראל.

א. המורשת באמנות

תפיסות העבר אינן דבר קבוע, הן תוצר של החברה ושל הרוח שלה בהווה. כל סיפור היסטורי ותרבותי וכל ערך הנוגע למורשת התרבות מעוצב מנקודת מבט עכשווית בהתאם לגישות ולערכים תרבותיים בני הזמן והמקום. עיצוב המורשת נעשה, בין היתר, בשימוש בכלים אמנותיים ובהם ספרות, ציור, פיסול, צילום וקולנוע. ההתבוננות בכלים אלה מאפשרת לעקוב אחר אופן הביטוי של מורשת תרבות באמנות לאורך ההיסטוריה, ובה בעת לאפיין את תפקידם ותפקודם של הכלים האמנותיים בהעברת המורשת ההיסטורית-תרבותית ובהבנייתה.

במושג זה אנו מבקשים לבחון את האופן שבו נכסי תרבות וערכי מורשת באים לידי ביטוי באמנות; את הקשרים שבין רעיון לאובייקט בשיח על אודות מורשת התרבות; ואת האופן שבו הופכת המורשת לאובייקט בעל השפעה על תפיסת העבר, בהווה וגם ובעתיד. אנו מזמינים חוקרים ואנשי מקצוע מתחומי הספרות, הקולנוע, האמנות הפלסטית והתרבות לדון במקומה של המורשת בהבניה תרבותית באמצעות האמנויות.

ב. מורשת מוחשית בעולם דיגיטלי

בשל התפתחותם של אמצעים טכנולוגיים בעשורים האחרונים, התיווך בין מקום - מוזאונים היסטוריים ואתרי מורשת - לקהל עובר שינוי הן בעיצוב חוויית הביקור הן בייצוג התוכן. שינוי זה בא לידי ביטוי בבחירת אמצעי ההמחשה והתצוגה באתרים, וגם 'מאחורי הקלעים' – ובהם תהליכי שימור נכסי המורשת, וטכניקות הקטלוג והרישום. מטרתו של מושג זה היא לבחון את מקומן של טכנולוגיות מתקדמות ואת תפקידן בהקשרים של תיעוד והמחשה באמצעים וירטואליים ודיגיטליים, תיווך תוכן ובניית חוויה לקהילה ולמבקרים. נבחן את מופעיו של התיווך הדיגיטלי באמצעות מקרי בוחן הנוגעים לתיעוד ולשימור, ונדון בסוגיות העולות ממנו ומאתגרות אותו. ההצעות יכולות להתייחס הן לאתרי מורשת ומוזאונים הן למרחב האינטרנטי – "לענן", המאפשר לחשוף תוכני תצוגה וארכיון ולהנגיש אותם לציבור ללא קשר פיסי למקום גאוגרפי.

ג. מורשת האדריכלות המודרנית: הברוטליזם ושימורו

העיר באר שבע הוכתרה "בירת הברוטליזם הישראלי" הודות למגוון מבנים המזוהים עם האדריכלות הברוטליסטית, שנבנו בעיר בשנות השישים והשבעים של המאה העשרים. קיומו של הכינוס הארצי לשימור בבאר שבע הוא הזדמנות להרחיב את הדיון באדריכלות הברוטליסטית ובשימורה. המודעות לחשיבות המורשת הברוטליסטית מתעצמת בשנים האחרונות, ומציבה אתגרים חדשים בפני היסטוריונים, משמרים ואדריכלים הנדרשים לשלב את אדריכלות הבטון החשוף במרקם העירוני העכשווי.

מושג זה יעסוק במקומו של הברוטליזם במורשת האדריכלות המודרנית, בשימור המורשת הברוטליסטית ונכסיה, במאפייני הברוטליזם המקומי ובערכיו. בהקשר זה אנו מבקשים לדון במקרי בוחן מגוונים מהארץ ומהעולם, העוסקים במחקר ובשימור של אדריכלות ברוטליסטית, להדגיש את ייחודה של אדריכלות זו ואת אתגרי השימור שלה.

ד. שימור הלכה למעשה

שימור מעשי הוא פעולה המקשרת בין שלב התיעוד והתכנון בתהליך השימור של נכס תרבות לבין השימוש בו. אחריו, יתבצעו פעולות ניטור ותחזוקה. בעוד שבידי עורך התיעוד והסקר האחריות להערכת המשמעות התרבותית של משאב המורשת, על המשמר המעשי, האמון על הטיפול הפיזי בנכס, מוטלת האחריות להתערבות שתיעשה בהתאם לעקרונות השימור ולאטיקה מקצועית. חובתו לדעת איך משמרים ומהם האמצעים הטובים ביותר לכך, כדי להאט תהליכי בליה והרס פעילים בנכס או באתר בלי לגרום להם נזק. איכות עבודתו של המשמר משפיעה על השתמרותם של נכסי מורשת התרבות הלכה למעשה, ותורמת לקיומם ולשמירת משמעותם התרבותית. האחריות לשלמות נכס התרבות וצביונו נתונים במידה רבה בידי המשמר, ההופך לשותף בתהליך קבלת ההחלטות הנוגעות להתערבות בנכס ולדרכי הטיפול בו. עם התרחבות העיסוק בשימור המורשת והתמסדותו כתחום ידע מקצועי, גדל מספר נכסי התרבות ואתרי המורשת הזוכים לשימור. יישום פעולות השימור בפועל מְזַמֵּן למשמר התמודדות עם רמות שונות של התערבות בהם.

בנושא זה אנו מזמינים משמרים, העוסקים בשימור מעשי ובניהול פרויקטים, להציג פרויקטים בשימור המורשת, המתאפיינים במורכבות הביצוע, ושיש בהם התמודדות ייחודית וממד של יצירתיות וחדשנות לצד בקיאות ומיומנות מקצועית.

ה. כלכלה, פוליטיקה ושימור המורשת

הרצון לשמר נכסי מורשת, המייצגים ערכי תרבות וחברה ואוצרים זיכרונות קולקטיביים, מחייב התמודדות עם ערכים מתנגשים, ריבוי נרטיבים ודילמות אתיות. יוזמות של שימור ושל פיתוח מונעות ממגוון שיקולים כלכליים וחברתיים וגם משיקולים פוליטיים ומאילווצים נוספים המשפיעים על קבלת החלטות בעניין. נוסף על אלה, נושאים כגון גלובליזציה, רב-תרבותיות ומגוון אתני ודתי ותפרוסת מרחבית מציבים בפני האמונים על השימור אתגרים רבים בדרך למימוש היוזמות. מושב זה יעסוק במורכבות שבשימור מורשת התרבות ונכסיה בישראל של המאה ה-21. אנו מבקשים לבחון תהליכים של קבלת החלטות במיזמי שימור המורשת, בהקשרים פוליטיים, כלכליים וקהילתיים. אנשי מקצוע וחוקרים מוזמנים להציג היבטים תאורטיים ומעשיים, ומקרי בוחן המציגים סוגיות בהקשרים אלה.

ו. נופי מורשת

נופי מורשת מעידים על הקשר שבין האדם, המרחב והזמן. האדם – תבנית נוף מולדתו, המרחב – הפתוח והמיושב, והזמן – שבמהלכו נוצרים רבדים בנוף על מאפייניו ועל ערכיו. נופי המורשת כוללים נופי תרבות, נופים אורבניים-היסטוריים, נופים ארכיאולוגיים וארכיאולוגיה אורבנית. העיסוק בשימור נופי המורשת מנסה להסיט את המוקד מהאובייקט, מהאתר או מהמבנה, אל הרקמה ואל המרחב. הוא אינו מבטל את ההסתכלות על הרכיב היחיד, ומבקש להבין את משמעותו, בהסתמך על היכרות עם הסביבה על מכלול רכיביה. ההתמקדות בנופי מורשת לסוגיהם מציגה נקודת מבט רחבה שהיא רב-ממדית, רב-גונית ורב-תחומית. כזו המאפשרת לספר את סיפורו של המרחב ואת פעילות האדם בו לאורך זמן דרך התפתחות הנוף. למושב זה אנו מזמינים הרצאות העוסקות בנופי המורשת, בהתייחס לניהול בר-קיימא של המשאבים במרחב הפתוח והמיושב. זאת כדי ללמוד ולהבין את תרומתם לחברה האנושית בהווה וככל הנראה גם בעתיד.

לוח זמנים לקראת הכינוס

מועד אחרון להגשת תקצירים: 15 באפריל 2018

הודעה על קבלה: 31 במאי 2018

פרסום תכנית הכינוס: 15 ביולי 2018

הרשמה לכינוס*: אוגוסט - נובמבר 2018

הגשת מאמרים: 1 בנובמבר 2018

מועד הכינוס: 20 בנובמבר 2018

הגשת סיכום שולחן עגול: 30 בדצמבר 2018

*ההשתתפות בכינוס כרוכה בתשלום סמלי לכלל המשתתפים, לרבות המרצים

בברכה,

הוועדה המארגנת (א"ב):

ד"ר דלית אטרקצ'י - משרד החינוך, הוועד הישראלי לאונסקו
ד"ר ענבל בן אשר גיטלר - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, המחלקה לאמנויות
פרופ' אדר' אמנון בר אור - אוניברסיטת תל אביב, בית הספר לאדריכלות
ד"ר רונית מילאנו - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, המחלקה לאמנויות
אדר' זאב מרגלית - רשות הטבע והגנים, חטיבת מורשת ונוף
חומי נובנשטרן - המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל
אדר' עדי סלע וינר - רשות העתיקות, מינהל שימור
יעל פורמן נעמן - רשות העתיקות, מינהל שימור

כתובת הדואר האלקטרוני של הכינוס: 04herit.il.conf@gmail.com